

Студентська дружба і посмертна слава Василя Симоненка і Миколи Сома

08 січня, 2025 у 18:03 | 266 | Автор: Ірина Мироненко

Колаж Ірини Мироненко

Чи справді земля стоїть на Василях і сомах?

Василь Симоненко прожив майже стільки, скільки з українських телеекранів звучала колискова на слова його друга студентських років Миколи Сома.

«Заходить до хати зоря-зоряниця і гомін стихає кругом».

Отак, і не менше – зоря, зірка любили у 80-х називати Василя Симоненка після виходу у київському видавництві «Молодь» збірки «Лебеді материнства». Наклад для того часу теж чималий, а для нинішніх томиків поезії захмарний – двадцять тисяч примірників. Тоді ще існувала в Харкові книгарня «Поезія» на майдані Поезії й літературний клуб у тому енергетично світлому просторі, насиченому запахами свіжої друкарської фарби й гарячої кави із сусідньої кав'ярні. Тут влаштовували презентації новинок. Не тільки авторів, які на ту пору жили в Харкові, а й тих, хто до свого написаного вже нічого не додасть. І то вже справа нових поколінь читати його чи її тексти, співати пісні на присвячені комусь вірші про кохання чи не залишити навіть у шкільній програмі для єдиного уроку «Письменники рідного краю».

1984 рік, у США почали продаватися комп'ютери (вартість – майже 3,5 тисячі доларів) і мобільні телефони (до 4 тисяч доларів).

Оскарносні фільми називалися ванільно «Час ніжності», «Ніжні вибачення», але й з пересторогою (мовляв, вас це теж може не оминати) – «Рік у небезпеці».

Василя Симоненка, відпущеного у читацький світ видавництвом ЦК комсомолу України «Молодь» та ще й із передмовою всеможливого лауреата й депутата Олеса Гончара, читати публічно було вже ніби й безпечно. Це успішно й робив і в студентській аудиторії тодішнього педінституту (нині Сковородинівського університету), і в книгарні «Поезія» незабутній Кім Балабуха. Він любив коментувати вірші поетів різних епох, а особливо тих, чия життєва дорога урвалася передчасно. У Симоненка це була невиліковна хвороба, спричинена жорстоким побиттям у міліції.

«В океані рідного народу відкривай духовні острови». За цим образом Василя Симоненка Кім Хомич міг прочитати міні-лекцію про ріки й моря неправди, підлості, жорстокості, що пливають у той океан, емоційно, з багатьма асоціативними прикладами гооврити про вірш «Україні»:

Коли крізь розпач випнуться надії /І загудуть на вітрі степовім,

Я тоді твоїм ім'ям радію/І сумую іменем твоїм.

Коли мечами злоба небо крає/І крушить твою вроду вікову,

Я тоді з твоїм ім'ям вмираю/І в твоєму імені живу!

Найкраща згадка про поета – перечитування й слухання його віршів. Критик Михайло Слабошпицький у мемуарному томі «З пам'яті дзеркала» писав:

Соціальна гострота й етичні імперативи вирізняли Симоненка з-поміж усього гурту шістдесятників... Студія при Будинку піонерів у Києві. Туди на засідання Василь Стус приніс магнітофон із записами Василя Симоненка. Тоді минув рік од його смерті. Більшість студійців була обізнана, що робиться в літературі й що ходить у самвидавці. Симоненку, Вінграновському, Драчеві, Роберту Третякову пощастило на політичну погоду Вони встигли щось важливе сказати – і їх почули, коли в літературі трохи розпогодилося завдяки хрущовській "відлизі".

Тож іще дві строфи того, хто не прожив і 30-ти. Він часто писав про війну як загрозу людським намірам і сподіванням, а не лише про ту конкретну, бачену дитиною. Він ріс на Полтавщині без батька, бо Андрій Симоненко так і не одружився з матір'ю свого сина Ганною Щербань, хоча й погодився дати йому своє прізвище. Поетова мама похована поряд із могилою сина-поета в Черкасах.

Війна сучасна гримнула вже біля його портрета у письменницькому офісі в Києві.

Кабінет із портретом Василя Симоненка після обстрілу центру Києва російськими агресорами. 1 січня 2025 року. Фото із ФБ-сторінки Київської письменницької організації

Земля кричить. шинкують кров'ю війни, / І падають занози від ярма,
І лиш годинник холодно й спокійно / Рахує дні, розтрачені дарма.

Щоб не здригався всесвіт малярійно / І небо не стогнало від заграв,
Щоб нам годинник радісно й спокійно / Віки ясної дружби рахував.

Портрет Василя Симоненка залишився неушкодженим. Фото із соцмереж

Хтось у рядках поета відчує натяк на пафос «вічної дружби радянських народів», але мені хочеться читати про «віки ясної дружби» студентської й літературної, дружби книжок, історій Василя Симоненка і його ровесника Миколи Сома. Про кілька століть у майбутньому часі одна людина не вгадає, але десятиліттями цей духовний перегук двох шістдесятників триває. Всеукраїнська премія імені Василя Симоненка присуджується за поетичні книжки, що несуть енергію світлої сили. Прикметно, що нею відзначена творчість нашого земляка – поета і фронтовика Олега Бородая.

«Гібрид поезії і прози, газети незаконний син» – персонаж Симоненка. Наступні розваги, які ніби відохотили поважного добродія писати графоманські кілометри, звучить неймовірно подібно на пустощі Миколи Сома: «Ех, летить жирафа понад житом...Крокую рибною

землею. Складаю чоботи сушить. Гарно? Сам собі заздрю. Зорі кукурікають в квасолі».

Борис Мозолевський – археолог, який відкрив скіфську золоту пектораль, присвятив Симоненку такі рядки:

Ти не один такий, Василю- брате. /З нас багатьом те випало пройти
Самі себе ми кидали за грати/ В стремлінні до високої мети.
Тепер нам що? І чорт нам ніпочім,/ Бо певність є і думки широчінь,
І твердість, що лиху долає силу./ Не гріє той, хто серцем не горів.
У тиші завше визріває грім,/
Як ти казав колись нам всім, Василю.

Тут безпосереднє згадування назви дебютної збірки Василя Симоненка «Тиша і грім».

У томику «Лебеді материнства» не вказаний упорядник. І вже не перепитаєш у редактора цього важливого видання, поета Володимира Затулівітра, як до книжки відбиралася публіцистика. І чи стукав цензор пальцем об такі Василеві рядки з вимогою зняти їх із рукопису:

Середньоарифметичний трудар, що перевиконує виробничі завдання, а вертаючи додому,

Каже гордо: «Попрацюю від душі, буду мати орден». Не знаю, якими словами можна дошкульніше образити людину.

Людська праця має свій внутрішній зміст, і коли поет не бачить його, а милується механічними рухами, які виконує, скажімо, токар біля верстата, то він пише не про людську працю, а кат знає про що. Зрештою, працюють і воли. Правда, про ордени вони не мріють.

Збірка «Лебеді материнства» – не тільки поезії, кілька публіцистичних статей, а й невеликий розділ прози «Вино з троянд». Переповідають, що свою дружину – кур'єрку в черкаській газеті, де працював випускник журналістського факультету Василь Симоненко, він підкорив саме власноруч приготованим вином із троянд.

У цієї пісні – понад 11 мільйонів переглядів. За основу тексту взято вірш поета-шістдесятника Василя Симоненка "Ну скажи, хіба не фантастично...", доповнений лірикою друга та колеги Kozak System Олександра Положинського.

«Народні поети». Виставка книжок до ювілею Василя Симоненка і Миколи Сомы. Лесина бібліотека. Січень 2025 року. Фото надала Людмила Живолуп

«Місце зустрічі людей та ідей» – так себе творчо означила Публічна бібліотека імені Лесі Українки (Київ).

«На людському горі в рай не поїдеш». Цю сільську приказку повторив у книжці «З матір'ю на самоті» Микола Сом. Пригадала ту сільську мудру примовку в розмові з ним мати Василя Симоненка. Хочете знати про нього більше – знайдіть цю книжку. Вперше вона вийшла 1990 року накладом 30 тисяч примірників і була першою посвятою поету.

В часи війни, коли так багато горя людського, бібліотека знаходить, як урізноманітнити спілкування в її просторі.

Творчий конкурс «Поетична зима Миколи Сом». Афіша попередніх років з портретом поета. Фото із соцмереж Лесиної бібліотеки

Микола Данилович свого часу завідував сектором популяризації літератури в Лесиній бібліотеці. Тож природною була ініціатива молодших колег присвятити його пам'яті конкурс читців Сомових віршів та виконавців пісень, які звучали і в кінофільмах, і в концертах, а також авторів поетичних текстів. Колискова на українському телебаченні його авторства («Рученьки, ніженьки, лагідні очі...») – це світовий рекорд, 24 роки у щовечірній програмі "На добраніч, діти!" для найменших. Також «Поетична зима Миколи Сом» запрошує й цього року позмагатися авторам і винавцям Києва й Київської області. Саме на Київщині народився й трудився Микола Сом.

Людмила Живолуп – лауреатка «Поетичної зими Миколи Сом». Фото надане поетесою

Випускниця Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Людмила Живолуп на фото тримає в руках збірку есеїв, які присвятили Миколі Даниловичу «сомівці-лауреати» різних років.

Як говорив Михайло Слабошпицький, «Микола Сом, вигадливий на всякі коники та фанаберії». Тож Людмила Живолуп точно вловила вміння

народного класика сміятися, щоб не здаватися. З її посвяти у колективній збірці:

«Не знати можеш ти закону Ома, та тільки не ім'я Миколи Сома».

На ювілейному вечорі двох народних поетів. Київ. 2025. Фото із соціальних мереж Лесиної бібліотеки

Перша збірка Миколи Сома «Іду на побачення» вийшла ще в його студентські роки, 1957-го.

Ним написано за все життя понад 100 пісень. Легко знайдете в мережі колискову, якщо ви її досі не чули, а ось цією піснею вирішила поділитися. Вона мені нагадує зустрічі з Миколою Даниловичем у Львові на всеукраїнській нараді молодих поетів і композиторів у 80-х роках. Тоді був на вершині молодості й популярності Віктор Морозов із піснею на слова Симоненка «Ти знаєш, що ти людина». 2023 року її переспівав Артем Пивоваров.

Микола Сом на тому львівському зібранні між ранніх плакучих снігів, з-під яких палахкотіли сальвії, щиро хотів, щоб перезнайомилися особисто автори музики й потенційних текстів пісень. На спільних зустрічах говорив про виразність і простоту, але не простакуватість слів, які люди захочуть підхопити.

Його пісні, особливо до кінофільмів, підхоплювали ровесники. Вони часто звучали в радіоефірі. Тож фільм "Чорноморочка" 1959 року. Миколі Сому всього 24. Композитору Оскару Сандлеру – вдвічі більше. Він уже прославився музикою до фільму «Подвиг розвідника» і стрічками про пригоди Штепселя і Тарапуньки. Пісню «Мрія» виконує Світлана Живанкова.

«Без мрії не родить жито, Без мрії вода не шумить. Без мрії не можна жити, Не можна нікого любити».

Микола Сом

*Є в коханні і будні, і свята,
Є у ньому і радість, і жаль,
Бо не можна життя заховати
За рожевих ілюзій вуаль.*

Василь Симоненко